רשות האוכלוסין וההגירה
Population and Immigration Authority

Center for International Migration & Integration
CIMI
Founded by the
American Jewish Joint
Distribution Committee

נתוני 2016

של הקו הטלפוני עבור עובדים זרים במסגרת ההסכמים הבילטרליים

1 רקע

מטרת ההסכמים הבילטרליים להבאת עובדים זרים[1] בענפים שונים היא למגר את תופעת דמי התיווך הבלתי חוקיים, תוך גיוס עובדים איכותיים ומקצועיים המודעים לזכויותיהם וחובותיהם בישראל. ההסכמים הבילטרליים תורמים למניעת פגיעות בעובדים, עבדות מודרנית וסחר בבני אדם.

בשנת 2012, חתמה ממשלת ישראל על הסכם בילטרלי (בין-ממשלתי) עם ממשלת תאילנד המופעל במסגרת פרויקט TIC (Thailand-Israel Cooperation) במטרה למנוע גביית דמי תיווך בלתי חוקיים מעובדים זרים המגיעים לעבוד בישראל בענף החקלאות. בהמשך, נחתמו הסכמים דומים עם ממשלות בולגריה, מולדובה ורומניה בענף הבניה וכן, ב-2015 נחתמו הסכמים לביצוע פילוט עם ממשלות נפאל וסרי לנקה בענף הסיעוד. כמו כן, החל משנת 2010 הגיעו לישראל בהסדר במסגרת הסכמים בילטרליים עובדי חקלאות עונתיים מסרי לנקה.[2] עד עתה נכנסו לישראל כ-29,890 עובדים ועובדות במסגרת הסכמים אלו. מתוכם כ-23,870 עובדים ועובדות שהו בישראל בסוף שנת 2016. ההסכמים הבילטרליים נמצאים תחת תהליך של בחינה, למידה והתפתחות לקראת חתימה על הסכמים נוספים בעתיד.

במסגרת ההסכמים הבילטרליים, ביולי 2012 הקים המרכז להגירה בינלאומית וקליטה (CIMI) בשותפות עם רשות האוכלוסין וההגירה קו טלפוני לעובדים זרים בישראל הנותן מענה לעובדים בשפתם. קו חם זה מופעל על ידי CIMI, כאשר הפניות המגיעות אליו מועברות לרשות האוכלוסין וההגירה, המעבירה אותן לטיפול ביחידות הרלוונטיות במשרדי הממשלה המוסמכים בהתאם לסוג הפניה או התלונה. נתוני הפניות נקלטים לתוך מערכת ממוחשבת המקבלת ומנתבת את הפניות בין הגורמים, ומאפשרת איסוף שיטתי של הנתונים וניתוחם.

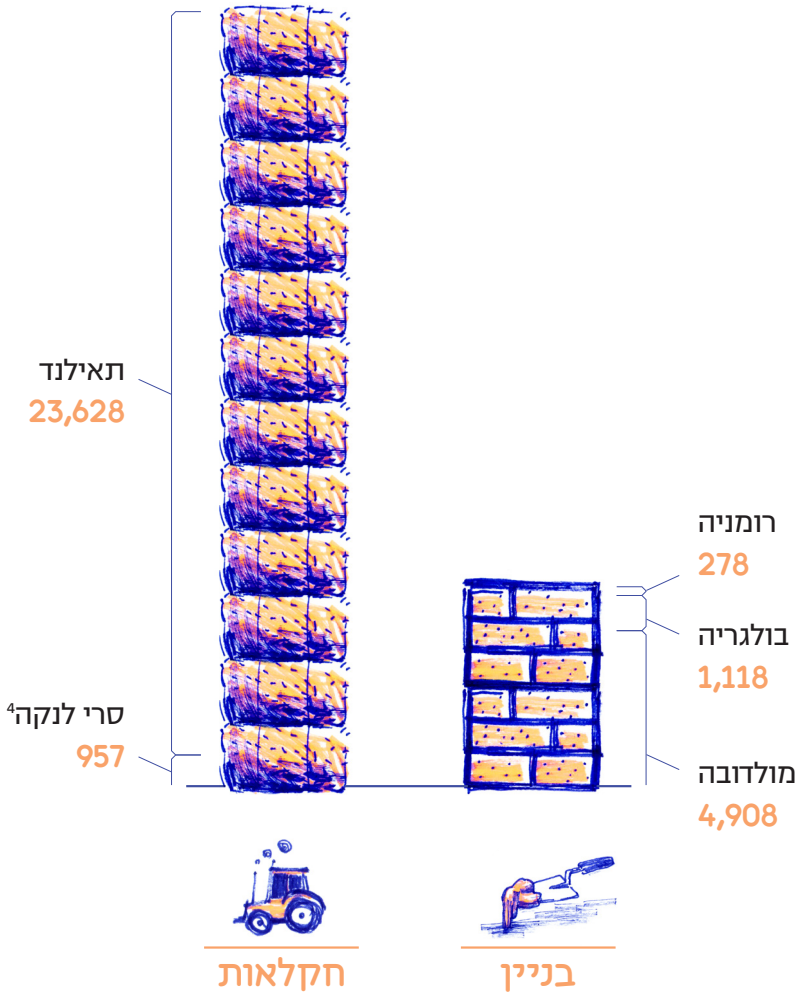
עלון זה מציג את הנתונים שנאספו מאז הקמת הקו החם ובייחוד מאז הקמת המערכת הממוחשבת בשנת 2014.[3] כמו כן, העלון מציג ממצאי סקר טלפוני, שנערך לראשונה, בקרב 50 עובדי חקלאות ובניין אשר פנו לקו החם במגוון נושאים.

עמותת CIMI – מיסוד ג'וינט ישראל, עובדת בשיתוף עם רשות האוכלוסין וההגירה הישראלית וארגונים ממשלתיים ולא ממשלתיים בארצות המוצא. במסגרת פעילות זו, העמותה מסייעת בפרסום האפשרות להגיע ולעבוד בישראל תחת ההסכם הבילטרלי, מיון העובדים המתאימים ותאום הליך הגעתם לישראל, ומספקת הדרכה לעובדים ומידע על זכויותיהם.

---

1. המושגים בעלון מתייחסים לאוכלוסיות השונות כפי שנקבעו על ידי חקיקה ישראלית. הם אינם בהכרח משקפים את המושגים בהם עושה שימוש CIMI ואת האופן בו העמותה רואה את השימוש במושגים.
2. עובדים עונתיים מגיעים לתקופה של 4-8 חודשים במטרה לענות על צרכים של עבודה עונתית בגידולים רבים בענף החקלאות. לאחר סיום הגידול העונתי העובד חוזר לארצו (לעומת עובד קבוע שמחוץ לעונת הגידול מעסיקו חייב למצוא עבורו תעסוקה אצל חקלאים אחרים). כמו כן, ישנה אפשרות למעסיק להזמין את העובד העונתי אשר כבר הוכשר לעבודה, בשנה העוקבת.
3. הנתונים בחלקי העלון השונים נכונים לרגע הוצאתם בתאריך 31.12.2016.

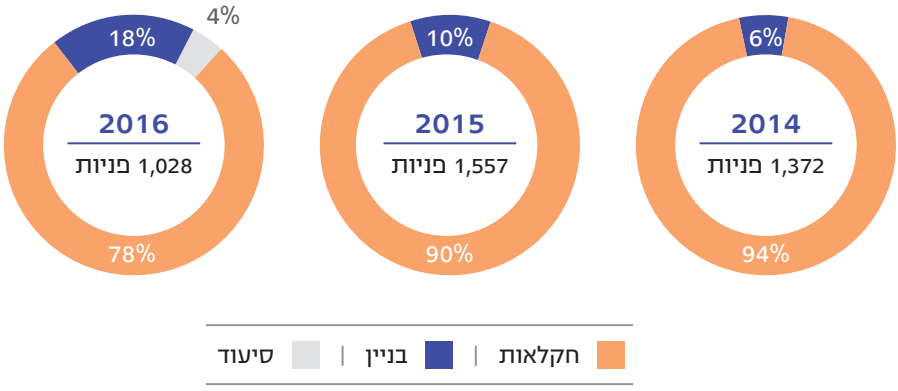
עובדים זרים שהגיעו עד סוף שנת 2016 במסגרת הסכמים בילטרליים: ענפים וארצות מוצא[4]

4. בשנת 2016 הגיעו 359 עובדי חקלאות עונתיים מסרי לנקה, זהו גידול משמעותי לעומת כ-80 עובדים לשנה בעונות קודמות.

פניות נכנסות לקו הטלפוני[5]

בין השנים 2014– 2016 התקבלו **3,957** פניות של **2,981** עובדים

5. השוני בהתפלגות הפניות בין הענפים נובע מהשונות במספר העובדים הזרים המגיעים במסגרת ההסכמים הבילטרליים בכל ענף.

מקור הפניות

	2016	2015	2014
הקו החם	82%	79%	95%
פרויקט TIC בתאילנד	13%	10%	3%
מקורות אחרים[6]	5%	11%	2%

6. מתוך המקורות האחרים לדוגמא: שגרירות תאילנד בישראל, עמותת "לה סטרדה" (מולדובה), לשכת התעסוקה המולדבית, משרד העבודה (רומניה).

4 הליך טיפול בתלונה

.1
עובד – מסירת תלונה לקו החם

.2
הקו החם – העברת תלונה לרכזת הפניות ברשות האוכלוסין וההגירה

.3
רכזת הפניות ברשות האוכלוסין וההגירה – ניתוב התלונה ליחידות המטפלות

.4
היחידות המטפלות[7] – טיפול ומענה ועדכון הקו החם

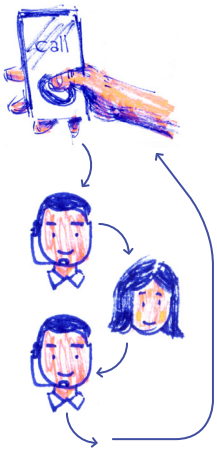
.5
הקו החם – עדכון העובד

1-700-707-889

7. היחידות המטפלות הן: מינהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין וההגירה, מינהל הסדרה ואכיפה של משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים, הממונה על זכויות עובדים זרים במשרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים, משטרת ישראל.

דוגמא לטיפול בתלונה על ידי רכזת הקו החם ברשות האוכלוסין וההגירה:

עובד חקלאות תאילנדי התקשר לקו החם וביקש עזרה במציאת מקום עבודה חדש משום שלדבריו הוא עובד בשדה לא מעובד וחושש מהכשות נחשים. מתורגמנית הקו החם נתנה לו פרטי קשר של הלשכה הפרטית אליה הוא משויך כדי לקבל סיוע במעבר. כעבור זמן קצר, העובד חזר והתקשר לקו החם ומסר שהוא לא מצליח ליצור קשר עם לשכתו.

הקו החם העביר את המקרה לרכזת והיא יצרה קשר מיידי עם הלשכה והורתה לה לפעול בנושא על מנת לסייע לעובד במעבר מעסיק.

מספר ימים אחרי הטיפול מול הלשכה, מתורגמנית הקו החם יצרה קשר עם העובד, שדיווח שהועבר מעסיק לשביעות רצונו והודה על הטיפול המהיר בבקשתו.

דוגמא לטיפול בתלונה על ידי יחידת האכיפה של רשות האוכלוסין וההגירה:

עובד חקלאות תאילנדי התקשר לקו החם לדווח על תנאי מגורים ירודים: ישנם כ-21 עובדים הישנים בחדר אחד בצפיפות רבה וחולקים חדר שירותים אחד. כמו כן, העובד דיווח על כך שישנם עימותים בין העובדים הרבים הנמצאים שם, עבור חלקם המעסיק לא הסדיר אשרה בתוקף.

הקו החם העביר את הפנייה כדחופה לרכזת.

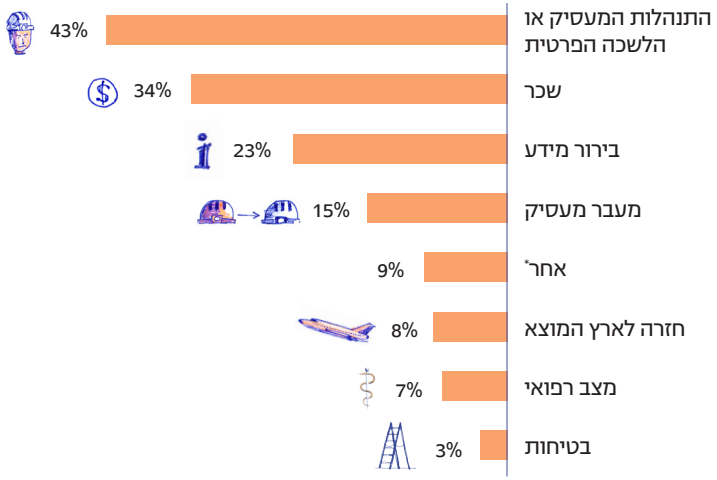
הרכזת העבירה את המקרה ליחידת האכיפה של רשות האוכלוסין וההגירה.

מפקחים של מינהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין וההגירה נשלחו לשטח, ואלו אימתו את דברי העובד. בהתאם, נפתח תיק פלילי כנגד המעסיק, והוא חויב לתקן את הליקויים באופן מיידי.

בשיחה חוזרת של הקו החם עם העובד לאחר כחודש ימים, העובד דיווח כי מצב המגורים השתפר מאז התבצעה הביקורת, ואמר שיעמוד בקשר עם הקו החם במידת הצורך.

6 נושאים העולים מהפניות[8]

סך כל הפניות והתלונות לשנת 2016

מבין התלונות בנושא התנהלות מעסיק או לשכה פרטית:

16% יחס מעסיק

12% אי זמינות חברת כוח אדם או מעסיק

11% תנאי מגורים

מבין התלונות בנושא שכר:

56% שכר לא לפי חוק

25% שכר ללא תלוש

24% שכר לא משולם

מבין הפניות בנושא בירור מידע:

85% בירור זכויות בנושאים שונים (לדוגמא: מעבר מעסיק, תנאי שכר, אשרה)

21% איתור לשכה פרטית

מבין הפניות בנושא אחר:

75% עובד ללא עבודה

40% עובד ללא אשרה

29% איתור בן משפחה

---

* מתוך נושאי הפניה האחרים לדוגמה: עובד ללא עבודה, עובד ללא אשרה ואיתור בין משפחה.

8. האחוז מייצג את מספר הפעמים שנושא הופיע מסך כל הפניות והתלונות

מצב הטיפול בפניות ותלונות

הפניות והתלונות מנותבות על פי הנושא לגורמים המטפלים.
משך הטיפול משתנה בהתאם לנושא.

מתוך **4,119** הפניות והתלונות שהתקבלו בקו החם ב-3 השנים האחרונות

1,373
תלונות התקבלו
בקו החם

מתוכן

1,369
טופלו ונסגרו

1,343
תלונות הועברו לטיפול
רשות האוכלוסין וההגירה

מתוכן

1,338
טופלו ונסגרו

883
תלונות הועברו לטיפול
משרד העבודה, הרווחה
והשירותים החברתיים

מתוכן

463
טופלו ונסגרו

520
תלונות נסגרו
מסיבות אחרות[9]

9. העובד לא היה זמין טלפונית, העובד עזב את הארץ, תלונות שקדמו להקמת המערכת הממחושבת.

8 הסכמים בילטרליים- עלות ההגעה לארץ

ההסכמים הבילטרליים צמצמו באופן משמעותי את גביית דמי התיווך הבלתי חוקיים וכתוצאה מכך עלות ההגעה לארץ ירדה מעשרות אלפי דולרים, למאות בודדות של תשלומים מותרים.

בהתבסס על נתונים הנאספים בנושא,[10] במסגרת ההסכמים עד היום נחסכו רק לעובדי ועובדות חקלאות וסיעוד (ללא בניין), קרוב ל־**$52,568,355**

הוצאות הגעה לישראל למטרת עבודה מאז ההסכמים הבילטרליים[11]

בענף הבניה

עם הסכם בילטרלי

בולגריה ⟵ $250
מולדובה ⟵ $313
רומניה ⟵ $311

לפני הסכם בילטרלי

סין ⟵ **$21,759**

10. הנתונים עבור בולגריה, מולדובה, רומניה ונפאל לקוחים מנתוני CIMI המלווה את הגעת העובדים. הנתונים עבור תאילנד לקוחים ממחקרן של רבקה רייכמן ונונה קושניירוביץ (2015): "**גיוס עובדים זרים בענפי החקלאות והבניה בישראל- השפעת הסכמים בילטרליים**". הנתונים עבור הפיליפינים לקוחים מדו"ח של קו לעובד "כסף שחור, עבודה שחורה"- תמונת מצב 2016.

11. בעקבות הסכמים אלו, הוצאות העובדים הזרים עבור ההגעה לישראל כוללת בעיקר עלות ביצוע בדיקות רפואיות ורכישת כרטיס טיסה לישראל. בענף החקלאות, ההוצאות כוללות גם עמלת תיווך מותרת בהתאם לדין הישראלי.

בענף החקלאות

אחרי שנחתם
הסכם בילטרלי

$2,200

לפני שנחתם
הסכם בילטרלי

$9,149

בענף הסיעוד

במסגרת פיילוט הסכם בילטרלי

נפאל ← $743

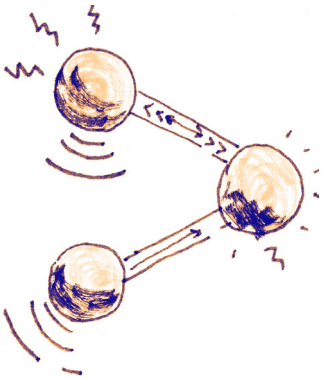

ללא הסכם בילטרלי

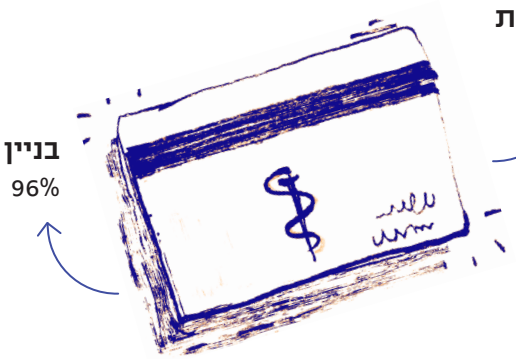
הפיליפינים ← **$10,688**

10 ממצאי סקר טלפוני בקרב 50 עובדים שפנו לקו החם[12]

מקורות מידע על זכויות ותנאי העסקה[13]

	חקלאות	בניין
< הקו החם בישראל וגורמים בארץ המוצא	40%	14%
< אינטרנט (כולל עמודי פייסבוק)	29%	11%
< עובדים אחרים	7%	25%

עובדים המודעים לקיומו של ביטוח בריאות עבורם

12. לצורך הסקר רואיינו 25 עובדי חקלאות מתאילנד ו-25 עובדי בניין ממולדובה ובולגריה.
13. בשאלה זו בסקר ניתן היה לסמן יותר מתשובה אחת, כאן מוצגות תשובות עיקריות.

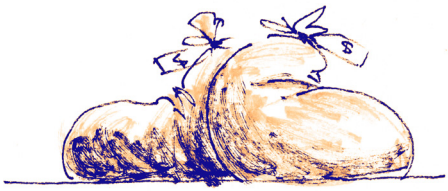
בניין
74%

חקלאות
64%

ממוצע החלק היחסי מהשכר שהעובדים מעבירים למשפחה בארץ המוצא

השימוש העיקרי בשכר הנשלח לארץ המוצא[14]

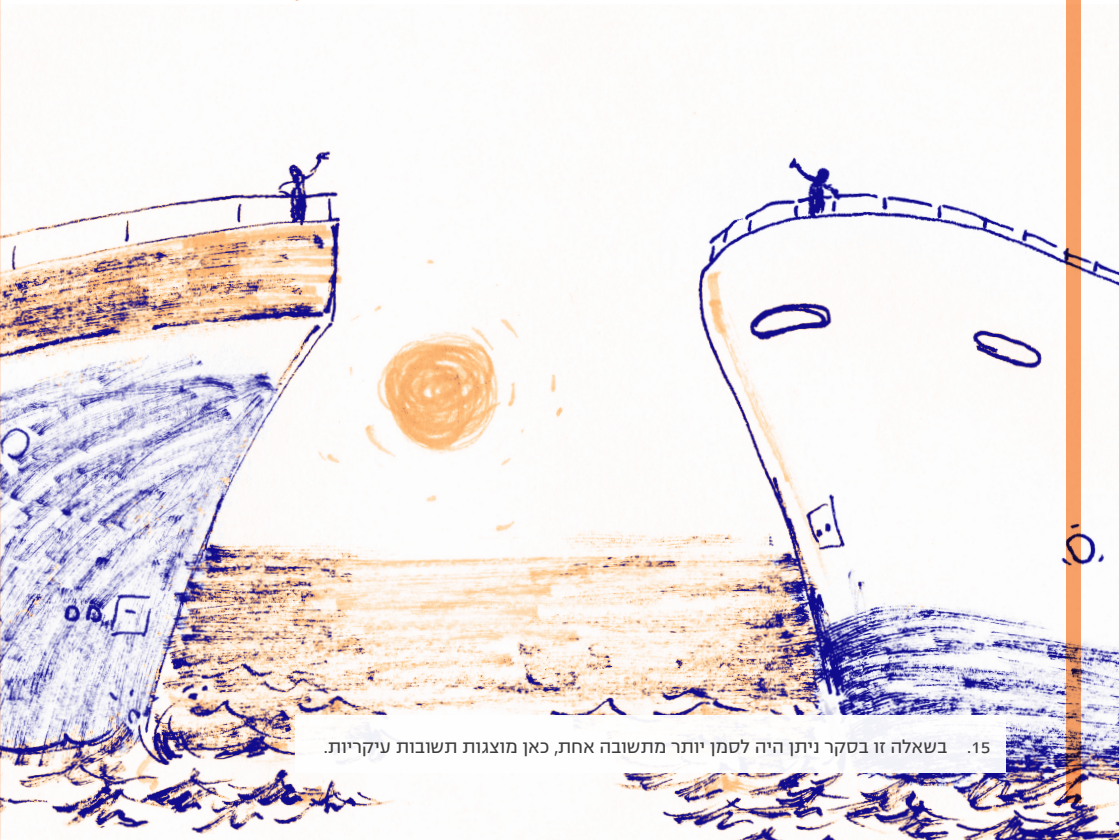
חקלאות		בניין
18%	חסכונות	6%
18%	הוצאות יומיומיות	25%
2%	בניית בית	31%
26%	חינוך ילדים	14%
18%	תשלום חובות	16%

14. בשאלה זו בסקר ניתן היה לסמן יותר מתשובה אחת, כאן מוצגות תשובות עיקריות.

תוכניות לאחר החזרה לארץ המוצא[15]

חקלאות		בניין
64%	עבודה באותו ענף	15%
20%	פתיחת עסק	12%
0%	אין תוכנית	34%
12%	הגירה למדינה שלישית	19%

15. בשאלה זו בסקר ניתן היה לסמן יותר מתשובה אחת, כאן מוצגות תשובות עיקריות.

המרכז להגירה בינלאומית ולקליטה
www.cimi.org.il

רשות האוכלוסין וההגירה
www.piba.gov.il